

vezanemu 20 kr. Dobiva se pri „Narodni šoli“. — Knjižica ima navadne molitve in nekaj pesmic in je za mladino jako porabna. Ne umevamo pa, zakaj ni izdajatelj sprejel tiste oblike treh božjih čednostij, katero ima novi katekizem. V jeziku bi bilo treba bolj gledati na slovnično pravilnost. Naj bi se ta izdaja kmalu razprodala in pri novi naj se ozira gospod izdajatelj na našo opazko. L.

Praktisches Lehrbuch der slovenischen Sprache für den Selbstunterricht. Von Dr. Karl Pečnik. Zweite Auflage. Wien, Pest, Leipzig. A. Hartleben's Verlag. 8°. Str. 190. Cena 1 gld. 10 kr. — Knjižica ima hvalevredni namen, olajšati Nemcem učenje slovenskega jezika. „Dom in svet“ je že ocenjal knjižico ob prvi izdaji; ker je druga izdaja neizpremenjena, tudi ni mnogo pripomniti o knjigi. Vendar želimo, da bi gospod pisatelj v bodoči izdaji popravil nekatere malenkostne nedostatke. Nekaterih besed namreč ne rabimo v živem književnem jeziku, n. pr. dovršilni in nedovršilni glagoli (namestu dovršni in nedovršni glagoli) ostrec, težec (ostrivec, teživec), droz (drozg ali drozd) itd. Dvoumno se nam zdi: Marljivi dijaki se hvalijo = fleissige Studenten werden gelobt? — Gospod pisatelj tudi navaja, da ima slovenski jezik sedem sklonov, a že ob koncu istega paragrafa trdi, da se zvalnik lahko popolnoma izpusti, ker ga več ne rabimo! Pravilna oblika za sam. oko v množini je oči, ne: očesa, če namreč mislimo živo živalsko ali človeško oko. — Sicer je pa delce skrbno urejeno in dela čast gospodu pisatelju. P.

Hrvaška književnost.

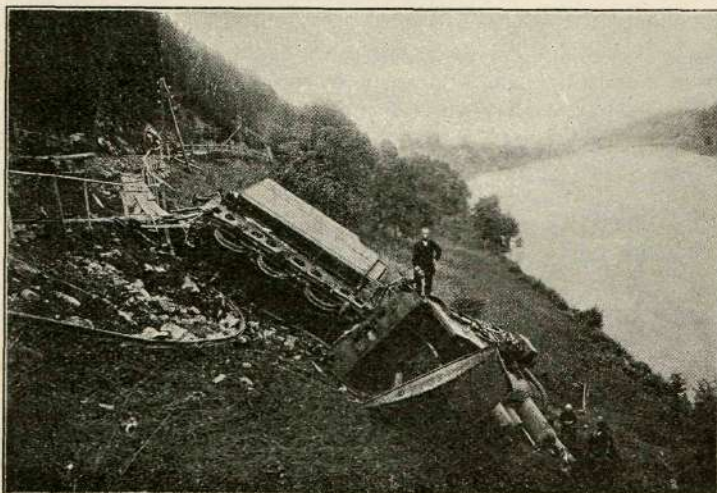
Povjest Hrvata od najstarijih vremena do svršetka XIX. stoljeća. Napisao ju Vjekoslav Klaić, javni redov. profesor obće povjestnice na kr. sveučilištu Franje Josipa I. Svezak I. Prvo doba: vladanje knezova in kraljeva hrvatske krvi (641 do 1102). Drugo doba: vladanje kraljeva Arpadovića (1102—1301). Sa 121 ilustracijom. 1899. Tisak i naklada knjižare Lav. Hartmana (Kugli i Deutsch). Zagreb. Cena 3 gld. — Prvo in obširno sestavno napisano zgodovino hrvaškega naroda je izdala „Matica Hrvatska“ v dveh zvezkih l. 1879. in 1882. Napisal jo je vseučiliški profesor Tadej Smičiklas. Kako rad je prebiral hrvaški narod to domorodno knjigo, vidi se po tem, da je že davno razprodana in da je ne dobiš niti v antikvarijatih bukvarnah, četudi je bila tiskana v več tisoč komadih. Čim dalje bolj smo čutili potrebo, da se izdā iznova ta zgodovina, kar je pisatelj sam izprevidel ter se odločil za to, toda tako da izdā delo v novejši obliki. Za tak posel pa je treba mnogo časa, in delo je zaostalo.

Med tem pa se je odločil profesor Vekoslav Klaić, da objavi obširno hrvaško zgodovino v

štirih zvezkih z obilnimi slikami in zemljevidi. Vsa-kega Hrvata je to podjetje silno razveselilo, ker vsakdo je prepričan, da dobimo iz peresa profesorja Klaića le novo izborno delo njegove neumorne delavnosti. Če je kdo sposoben, sposoben je gotovo prof. Klaić, da napiše za Hrvate kritično zgodovino. Zraven Smičiklasa gotovo ni marljivejšega preiskovavca zgodovinskih virov od prof. Klaića. Poleg tega pa ima prof. Klaić poseben dar invencije in krasnega sloga, kar je za zgodovinarja neobhodno potrebno, da se mu dela rada čitajo. A kar diči vsa dela tega učenjaka, je še posebno to, da jih oživlja vključ v vsej njegovi strogi kritičnosti pravi narodni duh in navdušenje za hrvaško stvar, kar je ravno za današnjo dobo neobhodno potrebno. Saj so se našli med samimi Hrvati ljudje, ki so zanimali vsako narodno prošlost Hrvaške, tajili narodne kralje in vsako samostalnost hrvaškega naroda. Prof. Klaić se je potrudil, da je zbral najvažnejše vire za hrvaško zgodovino, knjigarna Hartmanova jih je izdala kot priloge v tekstu knjige, na kraju pa je dodal pisatelj še transkripcijo njihovo. V tej knjigi so se za občinstvo prvokrat objavile najstarejše zgodovinske listine, ki se hranijo v deželnem arhivu v Zagrebu in takih je nekoliko tudi še od vladarjev narodne dinastije. Najstarejša taka listina je od l. 969. Posebno so važne listine kralja Krešimira Velikega od l. 1067. in 1071., pa Zvonimira od l. 1076—1078. ter Štefana II. od l. 1088. Listin iz dobe Arpadovičev, ki se hranijo v Zagrebu, ne omenjamo, ker jih je vrlo mnogo, a vse dokazujejo državno samostalnost Hrvaške. Prof. Klaić se je ozrl pa tudi na kulturne odnose hrvaškega naroda one dobe ter objavil mnogo slik posebno iz graditeljstva. Sedaj ne bo mogoče protivnikom Hrvaške nedostojno pisati niti govoriti o hrvaški prošlosti, prof. Klaić jim je izbil s svojo zgodovino za vselej orožje iz rok. Tako bo imel sedaj vsak domoljubni Hrvat stalno podlago, na kateri bo mogel braniti čast svojega naroda. In že to je velika zasluga Klaićeva za hrvaški narod, kateremu je priredil tako zgodovinsko znamenito delo.

V prvem zvezku obdeluje učeni zgodovinar dobo od l. 641.—1301. in začenja s krasnim uvodom, v katerem se vidi opisana v mali sliki vsaka doba hrvaške zgodovine in narodne borbe, sedaj srečne, sedaj nesrečne; toda pisatelj povē tudi resnico, čeravno ni vselej ugodna. Po uvodu razpravlja zgodovinar ob kratkem literaturo in najvažnejše zgodovinske pisatelje. Posebno krasno je napisan življenjepis in delovanje Ivana Lucića (roj. v Trogiru v početku XVII. veka, umrl. v Rimu 1679), tega hrvaškega Herodota, pri katerem se nahaja ogromen zaklad za hrvaško zgodovino.

Naslednji odsek se začenja z zgodovino Dalmacije in Panonije pred prihodom Hrvatov. Govori o Ilirih in njih borbah z Rimljani, o rimski dobi, o hudih borbah za napadov barbarskih, dočim se v



Železnična nesreča pri Vuženici
dné 17. rožnika l. 1898.

drugem odseku razpravlja o stalni naselitvi Hrvatov v te pokrajine pod vodstvom petero bratov in dveh sester. Po Prokopiju, Mauriciju, Konstantinu Porfirigenetu in drugih virih pripoveduje pisatelj o kulturnih odnošajih pri Slovanih sploh, a pri Hrvatih posebej, kolikor se sploh ta loči od one. Zanimivo je, kako misli profesor Klaič o Samovi državi: trdi namreč, da je Samo vladal plemenu Hrvatov. Ta trditev se naslanja na zanimivo in temeljito njegovo razpravo „Ime Hrvat“, katera je izšla pred nedavnim. Nečemo oporekati učenemu zgodovinarju, vendar pa ni prav verjetno, da je bilo pleme hrvaško takrat tako jako, da bi bilo naseljeno po vseh krajih Samove države, katera se je po njegovi trditvi širila po celem današnjem Češkem, Moravskem, Gališkem in po alpskih deželah, posebno po Štajerskem, Koroškem in Kranjskem. Potem se opisujejo vse županije hrvaške na severu in jugu po Hrvatih zavzetega prostora. Počasi se širi med Hrvati tudi luč zapadne prosvete, dobé posebnega papeževega poslanca, da jih pokrsti, in sicer — prve med Slovani.

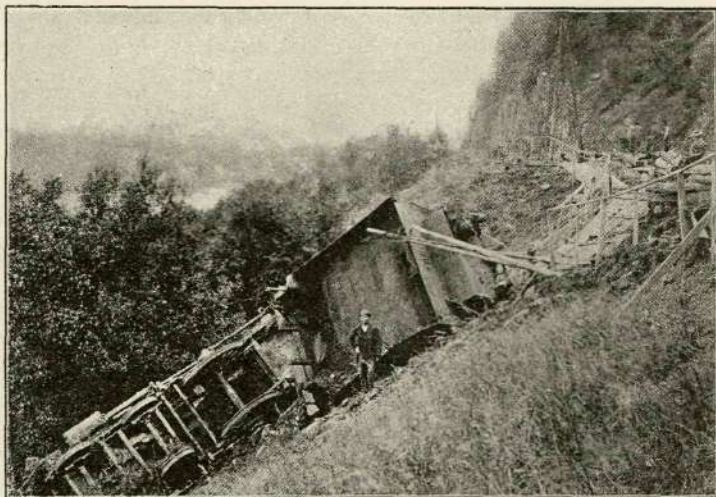
Frankovska doba je zanimivo opisana, vendar pa se ne razlikuje opis mnogo od Smičičlasovega. Prav pesniški je opisana borba Ljudevita Posavskega s Franki in njegov propad vsled izdajstva kneza Borne. Z Ljudevitom Posavskim je padla tudi Posavska Hrvaška; zemlja je združena s furlansko markgrofijo. Sedaj nastopi v zgodovini

Bela Hrvaška (Dalmacija) kot matica zemlje, a na čelu vladarji Vladislav in Mojslav, Trpimir in Domogoj. Za to dobo je imel pisatelj malo virov, vendar jo je razjasnil popolnoma in posebno še delovanje sv. Cirila in Metoda po Hrvaškem.

Od prvega kralja hrvaškega Tomislava (924) pa do vlade Arpadovičev (1102) je mogel porabiti pisatelj več virov in posebno mnogo in temeljitih razprav pokojnega dr. Račkega, zato je doba narodne dinastije prvokrat prav natančno opisana. O Tomislavu in Petru Krešimiru piše učeni zgodovinar z velikim ponosom: saj sta pa tudi bila oba vladarja brez dvoma največja hrvaška kralja. Ta ponos se še posebno opaža radi tega, ker je izza te

sijajne dobe hrvaške zgodovine moral pisatelj omeniti pad narodne dinastije z bok domačega izdajstva. Z ostro besedo kritikuje pisatelj ravnanje onih hrvaških velikašev, ki so se zbrali okoli novega kralja tuje krvi, pa hoteli preliti celó kri za tujca, niso se pa marali okleniti narodnega kralja Petra Svačića.

Po kratkem odseku na koncu te perijode o državnih uredbah in o razvitku krščanske cerkve na Hrvaškem po raziskavanju dr. Račkega se nadaljuje arpadovska doba (1102—1301). Doslej te dobe ni še nobeden tako obširno opisal kakor profesor Klaič. Vendar pa ta doba vkljub Klaičevi duhoviti pisavi ni zanimiva, saj je znano, da so bili Arpadoviči sploh slabi vladarji in da je Hrvaška pod njihovo vlado pretrpela mnogo hudega. Najlepši je iz cele



Železnična nesreča pri Vuženici
dné 17. rožnika l. 1898.

te dobe odsek, ki govori o bibriskem knezu Pavlu I., zato, ker je to dobo profesor Klaić posebno natanko proučil in ker je Pavel pravi narodni hrvaški knez.

Pametno je uredil pisatelj, da je vse priloge in dokaze razven listin in slik dodal na kraju knjige, da bravca ne motijo citati v tekstu. Knjiga je pravi kras za vsakega domoljubnega Hrvata, zato se nadajamo, da bo kmalu razprodana. Marljivemu zgodovinarju pa želimo trdnega zdravja, da dovrši kmalu še ostale tri zvezke tega krasnega dela. *Ź. Steklasa.*

Ruska književnost.

Dné 26. vel. travna tega leta bo sto let od rojstva največjega ruskega pesnika Aleksandra Sergejeviča Puškina. Rusi hočejo ta dan obhajati z velikimi slavnostmi. Puškin, dasi po materi ni bil Rus, je vendar po očetu in po duhu pravi Rus in prvi narodni ruski pesnik, pa tudi jeden izmed prvih pesnikov tega stoletja v Evropi. Ves ruski narod, oficijelni in privatni, akademije, vseučilišča, šole, društva se trudijo za dostojno proslavo. Izdali bodo ob tej priliki tudi vsa dela pesnikova, sijajno in ilustrirano, kakor tudi jako ceno.

L. N. Tolstoj je napisal novo povest iz sedanjega ruskega življenja z naslovom „Voskresenije“. To povest slavnega pisatelja bo ilustroval umetnik Pasternak, kateri je osebno bil pri grofu Tolstem v Jasni Poljani in se ž njim samim dogovoril. Po velikosti bo ta povest največje delo za znanima povestma „Vojna i mir“ in „Ana Karenina“. Izhajala bo v petrograjskem književnem listu „Njivi“.

Povest torej ni še znana širšim krogom in se še ne more o njej nič reči; uredništvo samo oznanja, da ta povest po globokosti mislij in realizmu opazovanja ne zaostaje za njegovimi drugimi deli. Omenjamo še, da bo ta povest izhajala tudi v hrvaškem prevodu, kakor bodo posamezne številke „Njive“ dohajale, v nakladi vseučiliščne knjigarne F. R. Auerja.

Stari antagonizem med Malorusi in Velikorusi se je zopet vnel. Povod temu je dal dr. Ivan Franko s svojim člankom o maloruski (rusinski) literaturi v praškem časopisu „Slovansky Přečled“. Ker je dr. Ivan Franko mlad, nadarjen in jeden izmed prvih in najplodnejših pisateljev rusinskih, se bo težko dal odvrniti od svojega nazora. V tem spisu popisuje ukrajinsko-malorusko književnost preteklih sto let in dokazuje, da so Malorusi od davna imeli svojo književnost in narodopisno samostalnost, našteva maloruske pisatelje in delavce na prosvetnem polju.

Temu nasproti je vstal Velikorus, profesor slavistike na kijeviskem vseučilišču T. D. Florinskij. V nekem kijeviskem listu pobija dr. Franka, češ da Malorusi nimajo narodopisne samostalnosti, ker so le del ruskega naroda, in jezik je jeden sam ruski jezik. Maloruščina je samo dijalekt ruskega književnega jezika, kakor kajkavski hrvaškega. Florinskij dolži štiri milijone avstrijskih Malorusov separatizma, dočim se je 15 milijonov Malorusov v Rusiji že čisto asimiliralo Velikorusom. O tem ne moremo izražati svoje misli, dovolj je, da smo vestno poročali. *V. Bučar.*

Razne stvari.

Nezgoda na železnici.

Nobeno leto se ni toliko vlakov ponesrečilo, kakor lansko leto. Skoro vsak teden so prinesli časopisi nemilo novico o kaki nezgodi. Tudi na slovenski zemlji smo doživeli take žalostne pojave. Tu naj omenimo, kar se je zgodilo blizu Vuzenice v marenberškem okraju dné 17. rožnika lanskega leta. (Glej sliko na str. 254.)

Proti polu peti uri zjutraj pridrdra brzovlak po dravski dolini od Maribora proti Koroškemu. Ko se vlak približa vuzeniškemu trgu, zagleda lokomotivni vodja, da se kakih deset metrov pred njim popelja precej veliki plaz čez železno cesto. Kaj sedaj storiti?

Vodja hitro izpusti nasprotni sopar, zavre kolesa, toda vlaka tako hitro ni mogel ustaviti. Kolesa so tekla čez plaz, ki je ležal na cesti, in izgubila železno progo; najhujša nevarnost je pretila.

Še kakih trideset korakov je ostal vlak na železni cesti, pa le tako, da so se kolesa mesto po železu brusila po zemlji. Najedenkrat se prva dva voza (peč) obrneta z železne ceste navzdol proti Dravi, ki teče blizu železne proge. Lokomotivni vodja zavpije svojemu tovarišu: „Sedaj sva v Dravi!“ Ko to izgovori, se parni stroj prevrže na suhem, in vodja skoči s svojim tovarišem iznad stroja. Bila sta rešena!

Kaj pa je bilo s popotniki? Ti so seveda čutili, ko je vlak prišel s tira. Jeden izmed popotnikov je hotel hitro pogledati skoz odprto okno, kaj se je zgodilo. Pa ob tej priči ga vrže neka moč skozi okno navzdol proti Dravi. Ležé na trati je gledal, kako se je vlak zverženo naprej pomikal. Šipe so pokale, stene posameznih voz so se udirale, vozovi razven prvih dveh so sicer ostali na železni cesti, pa vsak je visel drugače. Ljudje v njih so izkušali